

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Сучасний педагог має добре володіти не лише знаннями з предмету, який викладає, а й мати високу загальну і педагогічну культуру, розумітися на тенденціях педагогіки та психології, особливостях сучасного студента, його навчання і виховання, глибоко знати новітні педагогічні технології, здатний орієнтуватися не тільки в типових педагогічних ситуаціях, а й розуміти специфіку навчальної діяльності в різних умовах організації навчально-вихованого процесу.

В умовах сучасної освіти, які характеризуються варіативністю навчально-виховних закладів, розширенням інноваційних процесів виникає необхідність по-новому розглянути специфіку педагогічної діяльності. Викладач-майстер повинен добре орієнтуватися у різноманітності педагогічних технологій, мати свою думку і відстоювати її, правильно оцінювати свої можливості, бути готовим до прийняття відповідальних рішень вважає І.А. Зязюн [1, с. 3].

Однією з найголовніших сучасних педагогічних проблем є особистісна орієнтація освіти. Поняття особистості та освіти завжди були взаємозумовленими і не розглядалися одне без одного. У сучасних умовах це набуло особливого значення і смислу [4, с. 27]. Вчена-педагог О.П. Рудницька підкреслює, що в особистісно-зорієнтованій педагогіці учень є творцем власної діяльності, що передбачає не тільки “врахування”, але й “включення” його особистісних функцій у навчальний процес, розвиток неповторно суб’єктивного, емоційно-особистісного ставлення до світу, самого себе і своєї діяльності [4, с. 28].

За твердженням І.А. Зязюна особистісно-розвивальні педагогічні технології можуть ефективно використовуватися за умови, якщо педагог, виконуючи свої професійні обов’язки, розвивається сам і впливає творчими здобутками на самого себе. Він знає, як зробити, щоб сталося досконало, якщо оцінювати за грецькою етимологією поняття “технологія” (техно – уміння, мистецтво, артистизм,

майстерність; логія – слово, вчення [1, с. 11]. У цьому розумінні, наголошує педагог, питання про педагогічні технології тісно пов'язані з поняттям педагогічної майстерності, бо дії майстра завжди досконалі.

З розвитком педагогіки та психології як науки і практичної діяльності поряд з поняттям “педагогічна техніка”, яке відображає тільки суб'єктивні особливості навчально-виховного процесу (контроль педагога за своїми емоціями, настроєм, поведінкою, перцептивно-чуттєвим сприйняттям зовнішніх предметів, технікою мовлення) стали використовувати і термін “педагогічна технологія” (знання про майстерність), який стосується проблем планування та організації навчального процесу.

Педагогічна технологія є комплексом знань, умінь і навичок, необхідних педагогу для вирішення стратегічних, тактичних, а також процедурних завдань під час навчально-виховного процесу. Йдеться про систему взаємодії викладача і студентів, способи добору та впорядкування навчального матеріалу згідно з вимогами теорії пізнання. Іншими словами, педагогічна технологія є описом системи дій педагога та студентів, які слід виконати для оптимальної реалізації навчального процесу. Складовими педагогічної технології є володіння мистецтвом спілкування з вихованцями, вміння керувати своєю увагою та увагою студентів, здатність за зовнішніми ознаками поведінки визначати їх душевний стан тощо. Уміння налагоджувати оптимальні взаємостосунки зі студентами, змінювати їх відповідно до розвитку студентів і їхніх вимог до викладачів є важливим компонентом педагогічної майстерності.

Як зауважує В.Ф. Орлов, особливе місце в структурі майстерності займає педагогічна техніка. Вчений підкреслює, що А.С. Макаренко одним із перших звернув увагу на те, що діти потребують складної тактики і техніки, що вчителю слід уміти керувати настроєм, стилем і тоном спілкування, інтонацією, посмішкою, поглядом, мімікою, рухами, ходом. Іноді жест буває красномовнішим за слова, а міміка в найкоротшу мить доводить те, на що знадобилися б монологи [3, с. 16-17]

Педагогічна технологія являє собою форму організації поведінки викладача, яка включає дві групи умінь: уміння управляти собою та уміння взаємодіяти у процесі вирішення педагогічних задач. Перша група умінь – володіння тілом, емоційним станом, технікою мови. Друга – дидактичні, організаційні, володіння технікою контактної взаємодії.

Педагогічну технологію ще розглядають, як комплекс умінь, які необхідні педагогу у його діяльності для ефективної взаємодії із студентами в інших ситуаціях: мовленнєві уміння, пантоміміка, уміння управляти собою, доброзичливий, оптимістичний настрій (за Л.Рувінським).

Педагогічна технологія може бути представлена наступними уміннями та навичками: вибір правильного тону та стилю у поведінці з вихованцями та іншими суб'єктами педагогічної взаємодії; управління їх увагою; чуття темпу; володіння словом, правильною дикцією, диханням, мімікою та жестами; управління своїм тілом; регулювання свого психічного стану (виклик “на замовлення” чуття подиву, радощів, обурення та ін.); володіння технікою інтонування для вираження різних почуттів; яскрава передача інформації [6, с. 3].

Цю ж ідею підтримує А.І Кузмінський, підкреслюючи, що педагогічна технологія — це сукупність раціональних засобів, умінь та особливостей поведінки педагога, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з окремим індивідом чи колективом відповідно до поставленої мети навчання та виховання з урахуванням конкретних об'єктивних і суб'єктивних умов. Важливими вимогами педагогічної техніки є: мистецтво одягатися з урахуванням особливостей професійної діяльності; володіння своїм тілом: уміння ходити, сидіти, стояти; володіння мімікою, жестами; сформованість мовленнєвої культури: правильне професійне дихання, чітка дикція, належні темп і ритм, логічна побудова висловлювань тощо; вироблення оптимального стилю в навчально-виховній діяльності; уміння вправно й доцільно здійснювати окремі дидактичні операції (писати на дошці, користуватися технічними й наочними засобами навчання, ставити запитання,

слухати відповіді, оцінювати навчальну діяльність студентів і т. ін.); здатність керувати своїм психічним станом і станом студентів [2, с 43].

Отже, донині залишається актуальною думка К.Д. Ушинського: “Мистецтво виховання має ту особливість, що майже всім воно здається справою знайомою і зрозумілою, а декому навіть справою легкою — і тим зрозумілішим і легшим здається воно, чим менше людина з ним обізнана, теоретично чи практично. Майже всі визнають, що виховання вимагає терпіння; дехто вважає, що для нього потрібні вроджена здібність і вміння, тобто навичка; але дуже мало хто прийшов до переконання, що крім терпіння, вродженої здібності й навички, потрібні ще й спеціальні знання, хоч численні педагогічні блукання наші й могли б усіх переконати в цьому” [5, с. 124].

Досвід переконує, що курс “Педагогічна майстерність”, і навіть окрема дисципліна “Педагогічна техніка”, необхідні в системі професійної педагогічної підготовки фахівців для всіх типів навчально-виховних закладів. Вищевикладене дає змогу стверджувати про те, що педагогічна майстерність викладача вищого навчального закладу є складовою професіоналізму фахівців, від рівня оволодіння ним педагогічними технологіями залежить якість підготовки фахівців у вищому навчальному закладі. Педагогічну майстерність доцільно розглядати не тільки як високий ступінь оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками, але і як відповідність певної сукупності вимог, що висувається перед викладачем вищого навчального закладу системою освіти України.

Література:

¹ Зязюн І.А. Теоретичний аналіз педагогічної майстерності – стратегічної домінанти свободи суб’єктів учіння / І.А. Зязюн // Розвиток педагогічної майстерності викладача в умовах наперервної освіти : колективна монографія / [Н.В. Абашкіна, Л.О. Базиль, О.А. Грищенко, І.А. Зязюн, Т.В. Іванова, П.М. Коваль, А.І. Кузьмінський, М.П. Лещенко, В.Ф. Орлов, О.С. Падалка, В.В. Пилипчук, О.М. Семиног, М.М. Солдатенко, О.В. Тринос, Г.Х. Яворська]. – Черкаси: Вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2010. – С. 3 – 56.

- 2 Кузмінський А.І. Навчальний посібник / А.І. Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с.
- 3 Педагогічна майстерність викладача мистецьких дисциплін: навч.-метод. посібн. / [В.Ф. Орлов, О.О. Фурса, О.В. Баніт]. – К.: Едельвейс, 2012. – 272 с.
- 4 Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / Оксана Петрівна Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
- 5 Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання // Вибрані педагогічні твори: в 2 т. — К.: Рад. шк., Т. 1. – 1983. — 428 с.
- 6 Кулешова В.В. Педагогічна майстерність викладача вищого навчального закладу. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: library.uira.kharkov.ua/library.

Кутова Ольга Миколаївна

Молодший науковий співробітник відділу педагогічної естетики та етики
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

Дом. адр. – 04214, м. Київ, пр-т Оболонський 36, кв 38

Моб. тел. – 096 371 86 19